

Nesprávné poučení soudu

Poučí-li odvolací soud v trestním řízení nesprávně stranu řízení o nepřipustnosti dovolání, ačkoliv v dané věci je dovolání přípustné, představuje takový postup porušení práva této strany na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, neboť takovým postupem jí znemožnil realizaci jejího procesního práva podat mimořádný opravný prostředek a tím jí odepřel přístup k dovolacímu soudu.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. IV.ÚS 454/21 ze dne 6.4.2021)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele J. S., t. č. ve Vazební věznici Praha - Pankrác, zastoupeného Mgr. T.M., advokátem, sídlem P., proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. listopadu 2020 sp. zn. 7 To 384/2020, za účasti Městského soudu v Praze, jako účastníka řízení, a Městského státního zastupitelství v Praze, jako vedlejšího účastníka řízení, tak, že usnesením Městského soudu v Praze ze dne 24. listopadu 2020 sp. zn. 7 To 384/2020 bylo porušeno základní právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. listopadu 2020 sp. zn. 7 To 384/2020 se ruší.

Z odůvodnění

I. Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a § 72 a násl. zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označeného rozhodnutí s tvrzením, že jím došlo k porušení jeho ústavně zaručených základních práv a svobod zakotvených v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

2. Z ústavní stížnosti a předložených podkladů se podává, že rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 3 (dále jen "obvodní soud") ze dne 2. 9. 2020 sp. zn. 25 T 20/2020 byl stěžovatel uznán vinným přečinem zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1 zákona č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník (dále jen "trestní zákoník"), za což byl odsouzen podle § 196 odst. 1 trestního zákoníku za použití § 43 odst. 1 trestního zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání pěti měsíců. Podle § 56 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku byl pro výkon uloženého trestu zařazen do věznice s ostrahou.

3. Odvolání stěžovatele proti rozsudku obvodního soudu Městský soud v Praze (dále jen "městský soud") ústavní stížností napadeným usnesením zamítl podle § 256 zákona č. [141/1961](#) Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "trestní řád"), jako nedůvodné. V poučení usnesení uvedl, že proti tomuto usnesení není další řádný opravný prostředek přípustný.

II. Argumentace stěžovatele

4. Stěžovatel v ústavní stížnosti namítá, že nebyl poučen o možnosti podat dovolání proti usnesení městského soudu, čímž mu byla odepřena možnost bránit se tímto opravným prostředkem. K tomu poukazuje na judikaturu Ústavního soudu, a to na náleze ze dne 8. 1. 2020 sp. zn. II. ÚS 1244/19

(pozn. všechna rozhodnutí jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>) a na náleze ze dne 24. 4. 2018 sp. zn. II. ÚS 3976/17 (pozn. N 81/89 SbNU 231), ve kterých Ústavní soud dovodil, že opomenutí povinnosti poskytnout řádné poučení účastníkům o procesních právech je porušením práva na spravedlivý proces (sc. na soudní ochranu).

5. Současně stěžovatel navrhuje odklad vykonatelnosti napadeného usnesení, neboť soudí, že nebude v rozporu s důležitým veřejným zájmem, přičemž výkon napadeného usnesení, tedy pokračování ve výkonu trestu odnětí svobody, by pro něj znamenal nepoměrně větší újmu, než jaká při odložení vykonatelnosti může vzniknout jiným osobám. Odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí mu naopak umožní vyvinout maximální aktivitu pro splácení běžného a dlužného výživného, pro jehož opakované neplacení byl nepodmíněně odsouzen.

III. Vyjádření účastníka řízení

6. Soudce zpravodaj doručil ústavní stížnost městskému soudu jako účastníku řízení a vyzval ho k vyjádření k ní. Městský soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že se ztotožňuje se svým rozhodnutím ve věci.

7. Ústavní soud nepovažoval za nutné zasílat obdržené vyjádření stěžovateli k replice, neboť neobsahovalo žádné nové závažné skutečnosti nebo argumentaci, která by měla vliv na posouzení věci.

IV. Hodnocení Ústavního soudu

8. Jedním ze základních pojmových znaků ústavní stížnosti, jakožto prostředku ochrany ústavně zaručených základních práv, je její subsidiarita. Ústavní stížnost lze zpravidla podat pouze tehdy, vyčerpali-li navrhovatel ještě před jejím podáním všechny prostředky, které mu zákon k ochraně práva poskytuje (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu). To se v projednávané věci striktně vzato nestalo, neboť bylo ve věci přípustné dovolání k Nejvyššímu soudu [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) a h) trestního řádu]. Ústavní soud opakovaně zdůraznil, že není možné k tíži stěžovatele klást pochybení soudu při poučení o opravném prostředku [srov. např. náleze sp. zn. I. ÚS 2912/10 ze dne 1. 3. 2011 (N 29/60 SbNU 371), náleze sp. zn. I. ÚS 2265/16 ze dne 31. 10. 2017 (N 196/87 SbNU 219), náleze sp. zn. I. ÚS 1820/18 ze dne 26. 9. 2018, náleze sp. zn. II. ÚS 1467/18 ze dne 11. 6. 2019) aj.]. Stejný názor zastává také Evropský soud pro lidská práva (dále jen "ESLP"), a to např. v rozsudku ve věci Gajtani proti Švýcarsku ze dne 9. 9. 2014 č. 43730/07, body 61-77.

9. Ústavní soud již v minulosti vyložil, že nárok na podání dovolání či jiného mimořádného opravného prostředku z ústavního pořádku dovozovat nelze [náleze sp. zn. II. ÚS 1226/17 ze dne 20. 2. 2018 (N 28/88 SbNU 411), bod 20]. Záleží tak především na uvážení zákonodárce, jak vymezí podmínky přípustnosti jednotlivých mimořádných opravných prostředků, včetně otázky, jaká rozhodnutí mají být, s ohledem na účel toho kterého opravného prostředku, z přezkumu vyloučena. Pakliže však právní řád možnost opravného prostředku připouští, nemůže se rozhodování o nich ocitnout mimo ústavní rámec ochrany základních práv jednotlivce [náleze sp. zn. Pl. ÚS 1/03 ze dne 11. 2. 2004 (N 15/32 SbNU 131, č. [153/2004](#) Sb.)].

10. Ústavní soud opakovaně dospěl v případech absence či nesprávnosti poučení o možnosti dovolání k závěru, že za takových okolností je namístě zrušit rozhodnutí odvolacího soudu, protože vadným poučením soud znemožnil stěžovateli realizaci jeho procesního práva podat mimořádný opravný prostředek, čímž bylo porušeno jeho právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny [srov. např. náleze sp. zn. I. ÚS 2265/16 ze dne 31. 10. 2017 (N 196/87 SbNU 219), náleze sp. zn. II. ÚS 3976/17 ze

dne 24. 4. 2018, nález sp. zn. I. ÚS 1820/18 ze dne 26. 9. 2018, nález sp. zn. II. ÚS 1467/18 ze dne 11. 6. 2019].

11. Ze stejných principů vychází také judikatura Evropského soudu pro lidská práva (dále jen "ESLP"). Právo na opravný prostředek v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva") není zaručeno. V čl. 2 Protokolu č. 7 je zakotveno pouze právo na odvolání v některých trestních věcech. Na druhou stranu však ESLP vychází z toho, že stát, který se rozhodne vytvořit soudy rozhodující o opravných prostředcích, je povinen zabezpečit, aby účastníci řízení požívali před těmito soudy základní záruky obsažené v čl. 6 Úmluvy (srov. rozsudek ve věci Delcourt proti Belgii ze dne 17. 1. 1970 č. 2689/65). Judikatura ESLP mezi tyto základní záruky řadí také poučení o opravných prostředcích, přičemž jeho absence byla shledána jako porušení práva na přístup k soudu, obsaženého v čl. 6 odst. 1 Úmluvy (např. rozsudek ve věci Faniel proti Belgii ze dne 1. 3. 2011 č. 11892/08, rozsudek ve věci Assunção Chaves proti Portugalsku ze dne 31. 1. 2012 č. 61226/08).

12. ESLP v již uvedeném rozsudku Faniel proti Belgii navíc konstatoval, že je důležité, aby byla pravidla týkající se možnosti podat opravné prostředky dána na vědomí účastníkům řízení, a to co možná nejexplicitnějším způsobem, aby jich mohli využít v souladu se zákonem.

13. Povinnosti poučit účastníky řízení o možnosti podat dovolání vyplývá nad rámec ústavního pořádku a judikatury ESLP také ze zákona, a to konkrétně u usnesení z § 134 odst. 1 písm. e) a § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a), h), ve spojení s § 125 odst. 3 a § 138 trestního řádu. Podle uvedených ustanovení v případech, kdy soud rozhoduje usnesením ve věci samé v druhém stupni, a je tedy přípustné napadnout jej dovoláním, musí usnesení obsahovat i přesné poučení o právu podat proti němu dovolání (srov. např. Gřivna, T. komentář k § 134. In: Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 1722).

14. S ohledem na shora uvedené skutečnosti nemůže Ústavní soud v nyní posuzované věci přehlédnout, že stěžovatel nebyl poučen o možnosti podat dovolání proti rozhodnutí městského soudu. Stěžovatel sice byl zastoupen advokátem, který by měl vědět, že proti napadenému usnesení městského soudu je možno podat dovolání k Nejvyššímu soudu, ale z pohledu ústavního přezkumu je nutné akcentovat dosavadní judikaturu Ústavního soudu a ESLP, podle níž nelze klást k tíži stěžovatele, a to bez ohledu na to, zda je v řízení právně zastoupen, pochybení soudu při poučení o opravném prostředku, vycházel-li z něj stěžovatel (srov. např. shora zmíněný rozsudek ESLP Gajtani proti Švýcarsku). Nic na tom nemění ani fakt, že pro opakované řízení před odvolacím soudem to procesně znamená především opravu poučení o přípustnosti dovolání bez toho, že by mělo dojít ke změně meritorního výroku [srov. nález ze dne 24. 4. 2018 sp. zn. II. ÚS 3976/17 (N 81/89 SbNU 231)].

15. Za dané situace nemůže Ústavní soud přistoupit k odmítnutí ústavní stížnosti podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu pro nepřípustnost, neboť takové odmítnutí by bylo v rozporu s čl. 36 Listiny, poněvadž městský soud napadeným rozhodnutím, které neobsahovalo poučení o dovolání, ač podle shora uvedených ustanovení trestního řádu bylo proti napadenému usnesení přípustné, stěžovateli znemožnil realizaci jeho procesního práva podat mimořádný opravný prostředek.

16. Městský soud tím, že stěžovatele nepoučil o možnosti podat dovolání, porušil jeho právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, a proto Ústavní soud v souladu se svou předchozí judikaturou a s § 82 odst. 1 a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti stěžovatele vyhověl a usnesení městského soudu zrušil. Městský soud je v novém rozhodnutí povinen stěžovatele náležitě poučit o jeho právu podat dovolání k Nejvyššímu soudu.

Další články:

- [Odškodnění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Hodnocení důkazů](#)
- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vazba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výkon trestu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Trestní odpovědnost](#)
- [Předávací vazba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Trestní odpovědnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oběť trestného činu](#)